

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nostrorum Temporvm Calamitas, Et Deploratio

Du Préau, Gabriel

Parisiis, 1560

Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30459

NOSTRORVM TEMPO-

RVM CALAMITAS, ET

*deploratio: in qua luculenter, ac perspicue
ostenditur, quicquid patimur, id pecca-
ta nostra mereri: Indéque aded signa
colligenda, extremum totius or-
bis excidium haud procul
abesse portendentia.*

LIBER PRIMVS.

I quis paulò altiùs expendat,
& subducta ratione aliquan-
tò viuidiùs secum reputet,
quàm tragica sit nostrorum
temporum scena, & condi-
tio: vix, aut mea me fallit opi-
nio, contineat sese (nisi sit
ab omni humanitate longè
alienus) quin flebilibus modis lamentetur, & eiu-
let. Quis nempe erit vsque aded saxeus, & duræ
cervicis homo, aded humanitatis expers, aded ex-
cors & animi cecus, aded denique nomini Christia-
no inimicus, qui non propemodùm se deiiciat in
luctum & lachrimas, cum dispiciet, quàm insanis

*A causis,
quibus ad-
ducitur, ad
huius temporis
deplorandam
editionem.*

bellorum tumultibus, sacra prophanaque sursum
ac deorsum omnia miscentibus, vltro citroque
his superioribus annis confusus sit Christianus
orbis? Cum dispiciet, quam varia rerum incom-
moda designantur? Quam truculenta rabies ho-
stium nominis Christiani, vbique gentium per
strepit? Quam saeuientium hereseon damnosa
pestis, specie recti, subrepat in vitam, & mores hu-
ius temporis mortalium? Quantus scycophantia,
& hypocriseos fucus gliscit? Quanta nefande am-
bitionis, ac tyrannidis violentia grassatur? Quam
immaniter syncerae fidei sacramentum violatur?
Quanta denique amplectendae charitatis iactura
fit, & pietatis contemptus? Adhuc quam auido ani-
mo in dictu factuque pudenda, & penè insana
studia congerendarum diuitiarum, quisque in-
cumbit? Quis, inquam, hanc, si quicquam aliquando
in rebus mortalium dignum deploratione duxit,
tot vndique malis cotaminatam temporum con-
ditionem, diris singultibus, ac ferè tragico ciulatu
non deplanxerit, si illam contempletur, vt con-
uenit? In quae alioqui tempora, extremos seculo-
rum fines deuenisse, nemo sanae mentis reperie-
tur, qui non inde meritò cum diuo Paulo fateatur,
si illa qua par est mente recogitet. Vtpote quibus
neutiquam praeterisse legeris vel magis impia,
vel calamitosiora, vel malo addicta tenacius. Ad-
dedò vt nil futurum esse arbitrer vltèrius, quod
detestandis nostris moribus, praehuius seculi ho-
minum abundante malitia, addere possit ipsa po-
steritas: nepe quòd, poëta teste, omne vitium stet

1. Cor. 10.

in præcipiti. Quid igitur quæso in sensibus pij, verique Christiani constare possit amplius iucunditatis? quid denique inesse lætitiæ, aut gaudij? Quid cōtrà non mœroris? quando sic perdit virtutum magnitudem, prodigiosa, quæ modo omnia occupat, scelerum magnitudo? Et ut ait poëta:

-Cum iam oppresso virtutis honore,

Regnet in humanis vitiorum infamia rebus?

Atqui nihilominus (ô cæcitatem humanæ mentis!) perinde quasi omnium incommodorum expertes essemus, pacata forent omnia, omnia tuta, omnia prospera, cum eò tamen miseriæ deciderimus, tanta calamitatum indagine cingamur, tot appetamur ærumnis, tot denique bellorum assultibus vndique circunuallemur, ut nemo sit, qui illa non perferentiscat, & re ipsa experiatur: ferè hoc ævo nullum repereris, qui ea curet, aut, quo addeceret, perpendat animo. Qui recogitet, inquam, ac inde recenseat Deo cum Isaia omnes annos suos in amaritudine animæ suæ. Qui zelo dei moueatur in impios, dum pacem peccatorum videt. Qui cōsurgat aduersus malignâtes, aut qui stet cū Deo aduersus operâtes iniquitatem. Qui doleat super contritione Ioseph. Qui denique stet ex aduerso, & opponat se pro domo Israël murum. Sed cōtrà, neminè ferè nunc inuenias, qui non omnium istorum oblitus, intèpestiuas agat ferias: qui non prorsus aliter, quàm in certissima pace, miramur viuat securitate, otiosusque in vtrâque dormiat auriem. Adeò sunt huius seculi duræ cervicis homi-

*Exclamat
in eos, qui
nulla tenentur
solicitudine earum
calamitatum,
quibus quotidie affligimur.*

Psal. 38.

Psal. 72.

Psal. 93.

Amos. 5.

Ezech. 18.

Act. 7.

nes, & corde incircūcisi. Aded consuetudo mali, in qua consenuerunt, quandam illis parit confidentiam: simul & procliuior vsus quotidie in peiora datur. Vnde nullo seculo istud ita probatum, expertumque fuisse arbitror, quàm hac ætate vt probatur, ita vulgari iactatur sermone: firmum nihil tam sceleratum esse, nihil tam atrox, nihil à ratione tam dissentaneum, flexibile, & deuium, quod non probetur, si id quidem commendet assuetudo. Quò fit rursus, vt non immeritò vulgariter dicatur, consuetudinem in naturam transire, atque quouis tyranno potentiozem. Nèpe quòd, vel Marco Tullio autore, videre sit, corruptela malæ consuetudinis, igniculos extingui à natura datos, exoriri que, & firmari vitia contraria: & (vt Quintilianus ait) difficile sit mutare habitum animi semel constitutum. Dum enim in dubio est animus, & à natura sua desciscens, ac mutabundus, vitæ nescio quodam errore ducitur: paulo momento huc illuc facilè impellitur. At receptum vtrumuis, haud nostro ducitur arbitrio, sed suo fertur impetu. Arduum quippe est (inquit Hermes Trismegist.) consueta, ac præsentia relinquere, & ad superiora se, potioraque conuertere. Sed & (eodem Cicerone autore) magni est ingenij reuocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine abducere: idque, cum semel de spacio, curriculoque virtutis, iam aliquantulum consuetudo deflexerit. Serpit enim deinde res, quæ procliui^o ad perniciem cum semel cœpit, labitur. Quò cum redacta sint hæc secula, fit vt hinc, Isaia

*Consuetudo
mali.*

Li. 3. de leg.

*Hermes
Trismegis-
tus.*

dicente, eò pariter redacti simus miseriam, vt im- *Isaia. 64.*
mundi nos omnes & appellemur, & simus, &
quasi pannus mēstruatā vniuersā iusticiā nostrę
fiant, sicque quotidie cadamus quasi folium vni-
uersi, & iniquitates nostrę quasi ventus auferant
nos. Cuius rei rationem planius subinferēs, Quia,
inquit, non est qui inuocet nomen domini, qui-
que consurgat, sequatur, & teneat eum. Ideoque
(ait) abscondit faciem suam à nobis, & allisit nos
in manu iniquitatis nostrę. Quod quàm verè
non solùm de sui seculi hominibus, sed de hac po-
tius, qua degimus, corruptissimā ætate, protulerit
Propheta, huius temporis hominum studia discute,
& videbis. Quid enim in ea sani conspicias?
hunc quidem in nil aliud, quàm in pudendos amo-
res propensum intueberis. Illum ad id furoris, &
amentię perductum, vt quicquid libido imperat,
quicquid suadet insatiabilis intemperantia, re-
ctum id ducat, & amplectatur. Istum nil aliud,
quàm aurum ambientem, latentia indagantem
lucra, ac auidissimę voragini auaritię inhiantem.
Alium denique (vt cum Sapiente omnia in pauca *Sap. 14.*
conferam) per inuidiam alium occidere, aut adul-
terando contristare: & omnia mixta esse, sangui-
nem & homicidium, furtum & fictionem, cor-
ruptionem & infidelitatem, turbationem & per-
iurium, tumultum & seditionem, bonorum dei
immemorationem, animarum iniquationem,
natiuitatis immutationem, nuptiarum inconstan-
tiam, inordinationē postremò mœchię, & impu-
dicitię. Ad eò vt hac ætate paucos reperias, quos
a iij

*Huius tem-
poris homi-
num studia.*

Sap. 14.

hoc mali contagium non attigerit, hoc est, qui iamvllum delectum habeant honestatis, & turpitudinis: imò qui aliud bonum aut laudabile existiment, nisi quod emolumentum adferat, aut sensus voluptate titillet. Et qui mox (vt verbis vtar Satyrici).

Horat. saty.
4. li. 1. ser-
monum.

Aut ob auaritiã, aut misera ambitione laborent.

Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum.

Hunc rapit argenti splendor, stupet alius ære.

Hic mutat merces surgente à sole ad eum quo

Vespertina repet regio: qui per mala præcepit

Fertur, vti puluis collectus turbine, ne quid

Summa depereat metuens, aut ampliet vt rem.

Psal. 89.

Cuperes rationem patientiorem, cur æquus ille rerum arbiter suum vultum à nobis ita retraxerit, vt vix amplius splendor eius super nos esse videatur, & opus manuum nostrarum dirigere? ostendatque nobis dura, & potet nos vino compunctionis? Sicque tandem nos alliferit (vt Propheta loquitur) in manu iniquitatis nostræ? O tempora! O mores! O fors priscorum temporum,

Psal. 59.

eorumque infœlicium, vel vna infœlicissima, miserissima, omnium denique sceleratissima. Veterum cum domesticorum, tum peregrinorum monimentis satis superque aspera effluxisse quondam tempora, & bellorum tumultibus, & scelerum monstris immista, memoriæ produnt autores. At si iis, quibus vitam trahimus miseram, illa adæquaueris, lōgè fœliciora, multoque minorib⁹ calamitatum molestiis implicita, facilè iudicaueris; non aliter planè, quàm si ad assem semiūciam

conferas. Ut hinc etiam verissimè cū Sileno mox *Silenus.*
iudices (si certè vtraque aliquantò pensulatiùs
imis sensibus reponas) optimum hac ætate aut
non nasci, aut quàm ocissimè aboleri. Nimirum
quòd, teste Seneca,

Bona mors sit homini, vitæ que extinguit mala.

Aut certè cū Plinio (licèt tamen Christiana id mi- *Plinius.*
nus ferat pias, utpote q̄, teste Marco Tullio, veter
dñans ille in nobis Deus, iniussu hinc nos suo de
migrare) nihil à superis præstariùs meliùsve hoī
datū, quàm vitæ cōpendiosam viam, qua nulli ne-
gat hęc abrumpendi vitæ facultas. Si enim prif-
cis illis aliquādo contigit ob detractæ aliquantif-
per, aut neglectę religionis segnitiam, aut alterius
cuiuspiam rei erga diuina decreta malè obitæ in-
curiam, Dei optimi maximi aliquam pœnam de-
pendere: eos tamen nunquam legeris huc deue-
nisse miseriæ, ut prorsus (saltem ut nunc fit) sese *2. Macha. 3*
ab eo auerterint. Verùm potius ingruente diuinæ
indignationis, simul & vltionis tēpore, amicti qui
busdam operimentis, pœnitudinem porrò, quam
animo circumferabant, præ se ferentibus, aut gre-
gatiim de domibus suis in templum domini Dei
sui confluebant, & aggregabantur: aut per plateas
urbium luctus suos extendebant: sicque proten-
dentes manus humiles in cœlum, omnipotentem
Deum ut publico, ita & humili voto, certaque in
eum fiducia aut adprecabantur, aut certè solenni
sacrificio ipsius voluntatem explorabant, ambie-
bantque fauorem: quòd sanè ille pro sua immensa
pietate clementer cum eis ageret: totius sæ in-

*Omnes spē
in deum re-
ponere, quid
efficiat.*

Eccle. 35.

*Moses.
Exod. 17.
Dent. 25.*

Psal. 144.

Iosue. 10.

terim spē proram ac puppim (quod aiunt) in eo collocantes: non inscij vtique, hoc tantam vim habere, tamque firmum & stabile robur, vt in maximis etiam malis, & penè deploratis rebus, feruet, ac tueatur alacritatem animi sibi benè cōscij: moxque tanquam ardenti voto, & intentissima quapiam voce diuinas aures feriēte, obtineat quæ deum semel postulauerit. Idipsum etiamnum attestante Sapiente, cum ait, Orationem humiliantis se, nubes penetrare. Quò fit itidem, vt non abs re vulgò dicatur, Animi laborātis medicinam esse orationem: solamque spem in miseris solere hominem cōsolari. Quid enim? Nonne (vt quod ago verissimis exemplis cōprobem) duce Israëliti germinis in orationem procumbente, & iamdum graues manus in cælum attollente, vnde sibi venturum auxilium haud hæsitabundus sperabat, indignus venia succubuit Amalec⁹, dum toto nisu dei populo obnititur, ne in sedem à deo promissam cōscendat? Prope est enim dominus (teste Psalmographo) omnibus se inuocantibus in veritate, vt voluntatem timentium se faciat, & deprecationem eorum exaudiat. Custodit porrò omnes diligentes se, & omnes peccatores disperdit. Nonne etiam ille deo acceptissimus Iosue supplici oratione ad Deum fusa idem præstitit, dum solem continuit, ne à sibi præscripto tramite dimoueretur, donec suos capitales hostes fœliciter ac dextrè vlcisceretur? vt quos è cœlo lapidum imber delapsus, voci vnus homunculi obaudiens dominus non absumpserat, tandem

sibi illatarum iniuriarum vltori gladio, illi occumberent? Vsq̄eadeo spei in Deum firmiter, & non hæsitabundè fixæ, simûlque fidelis & puræ orationis, ingens & efficax est virtus: & perinde ac cordatissimus nuncius mandatum peragit, & penetrat, quòd caro non peruenit. Quid de illo fidelissimo vate Helia referam? Hic quanti esset habenda iusti deprecatio assidua, quòve penetraret & pertingat, si vehementi spiritus impetu eiaculetur, facile commonstrauit: dum humili ad Deum fusa oratione, sesquitriennio cœlum continuit, ne pluuijs languida, & arefcens terra maderet. Quo nimirum extremæ famis angustia confectus perfidiosus populus, à nefandorum idolorum cultu sese subduceret. Rursus eodem orante, plus satis sicca tellus proluitur, ac perfunditur imbre. Vt hac quidè re omnibus palam insinuaret, quanta bona iustos maneant: contrà, quàm æqua Dei vltione percutiuntur, qui, eo deserto, animum aliò deflectunt. Rex subinde iustus ille ac pius Ezechias, precibus potius quàm armis cum hoste congressurus, cum aliquàdo dispexisset urbem Ierosolimitanam, expedita acie vndiquaque obsessam à duce illo sceleratissimo, crudelissimoque Rabface, eundemque ore sacrilego Deo malè precantem audisset: mox vbi ad eam ipsam orationem se contulit velut sacram animæ anchoram, tutam, ac firmam, & incedentem vsque ad interiora velaminis, Deo sibi fœliciter auxiliante, in quo spem omnem constituerat, in Assyriorum castris centum octoginta quinque milia vna no-

Helias.
3. Reg. 17.
Iaco. 5.

Ezechias.
4. Reg. 19.
Isa. 37.

Heb. 6.

Psal. 33.

*Ninivita.
Iona. 3.*

*Iaco. 1.
Rex Niniv-
e voci pere-
grini obau-
diens respis-
cit.*

ete ab angelo interempta sunt. O bellatorem fortissimum, strenuum militem, ducem inuincibilem, spe potius, quam telis armatum! Immitteret (inquit spiritus sanctus per os Dauidis) angelus domini terrorem suum in circuitu timentium se, & eripiet eos. Iuxta nempe est dominus iis, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit: angelusque domini persequitur, & coartat impugnantes iustum, & quærentes animam eius. Sed quid hæc refero? Cum Ninivitarum promiscuum, ignobile, barbarum, & indoctum vulgus, nec quidem aliquibus diuinæ providentiæ beneficiis assuetum, non legibus, non mirabilibus, non denique vllis præceptis fultum, ad vnius tamen homunculi vocem, quem habitu naufragum, vultu peregrinum, & extorrem cernebant, primo statim ingressu dicētis, Ab hinc triduo Niniue subuertetur, sui sceleris pœnituisse acceperimus? Nedum hoc, sed & fœlici ieiunio, iram diuinam detorisse iamiam, ni respiciissent, ingruentem? Quarum etiam rerum dum fama loquax mobilitate sua viget, dum tota fremit, vocēsque refert, iteratque quod audit, & facta pariter atque infecta canens, multiplici populos sermone replet, mox cunctos penetrans auditus, regis tandem peruenit ad aures. Qui certè non supinè, aut oscitanter perspiciēs in ea, quæ ab vnoquoque diuulgabantur, sed in eis permanēs, non quidem diuinorum nunciorum obliuiosus factus, sed factor operis, omni cunctatione posthabita, à sede regia surgit, vestibulusque purpureis conscissis, vili ac sordido cultu se amicit. Dignum

sanè existimans, vt qui præcellentiori maiestate,
 & gloria, alios antecellebat, submitiorem quoque
 eisdem præ se ferret. Non in sciis planè, quòd quò
 maior est fortuna, hòc amabiliorem esse mode-
 stiam apud eum, qui humilia respicit, iuxta dictū
 Sapientis: *Quantò maior es, humilia te in omni-* *Eccle. 3.*
bus, & coram deo inuenies gratiam. Vt pote qui
(teste Psalmographo) nunquam auertit homi- *Psal. 89.*
nem in humilitate: nec vspiam spernit preces eo-
 rum, qui certissimam spem in eum defigere, qua-
 uis sublata hæsitantia, non detrectant. Vnde sua
 suorumque principum autoritate & consiliis, hoc
 ab illo exiit edictum, vt tum homines, tum peco-
 ra duriorib⁹ ieiuniis adigerentur. *Quò in ipsum vs-* *Pecorum iei-*
que cælum flebile quiddam emugientes, hoc pio *uniunt.*
 voto deum demerentur propitium, atque illi
 squalore quodam obsiti, intenta cum supplica-
 tione, ipsius eblandirentur fauorem. Hincque
 tandè eò res euasit, vt & diuinæ vltionis amaritu-
 dinem, vario lachrimarum imbre diluerent: & fi-
 deli pensatione suorum scelerum peracta, diuini-
 tūs (vt paulò antè dixi) iam iam promulgatam re-
 uocarent sententiam: atque demum urbem siste-
 rēt, metu excidij nutātem, ac mox, ni respuissent,
 perituram. *Quò fit quidem vt quod poëta ait,* *Claudians*
Componi orbem regis ad exemplum, nec sic in-
flectere sensus humanos edicta. valere, quàm vitā
 regentis, verissimum habeatur. Et, mobile mutari
 semper cum principe vulgus. Cui sententiæ ac- *Seneca.*
 cedens & Seneca, Rex velit, inquit, honesta, nemo
 non eadem velit. Vbi autem non est pudor, nec

cura iuris, sanctitas, pietas, fides: instabile regnum est. Vnde neminem fore, quæ oporteat vel plura, vel meliora scire, quàm principem, affirmat Vegetius: utpote cuius doctrina, & exemplum, omnibus (inquit) proficit, vel officiat subiectis. Ut enim cupiditatibus principum, & vitis solet totus orbis infici: sic emendari, & corrigi continentia. Et Cyr⁹ ille Persarum rex maximè illustris, dictitabat imperium nemini competere, qui, quibus imperaret, melior non esset. Ut pueri ludentes (inquit Horatius) rex eris, aiūt, si rectè facias. Vnde & ab Homero, pastor populorum dicitur.

Vegetius.

Cyrus Persarum rex.

Habes hæcenus ex prefatis exemplis, quantum momenti habet sui deiectione, cum ieiunio prece feruētī exercitato, & indiuidua socia oratione. O fœlix lachryma (diuus ait Augustinus) quæ tantum vales, ut aspectum iudicis non verearis: quæ sola intras ad regem, sed sola non recedis: quæ demum vincis inuincibilem, & ligas omnipotentem. Quæ sanè quò vberius culpa flendo rigatur, hòc altior veritatis attingitur cognitio. Quæ sicut pœnitentiæ comes, ita testis doloris. Quandoquidem qui nescit lugere quod grauat, nō valet proferre quod subleuat. Vis nempe intimæ compunctionis, poros etiam cordis aperit, & pennas fundit virtutum. Quòmque se alacri, ac vigili studio, mens à marcescēte ignauia, ac pigra vetustate, generosum etiam quemlibet eneruante, sese subduxerit: mox amplectenda nouitate pubescit, ac iuuenescit animus. Quod profectò plus satis quondam sua abiectioe demonstraui fastuosus ille

Augustinus.

Nabuchodonozor rex Babylonicus. Is cum eò
 deuenisset impudentiæ, & inusitatae elationis, vt
 spreto mortali habitu, diuinum caput æmularetur,
 eaque ratione tandem potentissimo, ac penè in-
 uincibili regno deturbatus, eque contubernio ho-
 minum depulsus fuisset, rationali sensu interim
 carens, & ferarum more, & pabulo alitus: nihilo-
 minus tamen cum pristina mente donatus, ani-
 mi morbo conualuit, atque eorum quæ sibi me-
 ritò accidissent non immemor, quis satis dixerit
 quanto studio, quantaque animi alacritate, diui-
 nam in se exuberantem gratiam, cunctis euulga-
 uerit populis? Quàm accuratè, ac sagaciter supre-
 mo illi Deo vnūquemlibet parère, eum colere, ti-
 mere, ac reuereri imperauerit? Quantum ad pœ-
 nitudinem prioris vitæ, & vitijs relictis ad cape-
 sendum iter virtutis, suo exèplo cunctos instigau-
 erit? Hæc siquidè est prima suæ abiectiois, suique
 contemptus, & inde ad eò diuinæ gratiæ prome-
 rendæ pars, reminisci vnde excideris: postrema,
 illuc sese attollere. Nam non agrè ferre quòd
 peccaueris, diuinam iram in te colligis ob hoc a-
 criorem, & infensum inde vehementiùs habes
 Deum: quam ob id ipsum, quo ei peccaueras. Per-
 pendis itaque quantis & quàm sæpe isti sua culpa
 subacti fuerint calamitatibus, & dispendiis: quàm
 acriter in eos animaduersum: quanta vindicta eo-
 rum scelus expiatum: quàm denique debita vltio-
 ne expurgatum facinus indignum. Sed quid tum
 præterea? Num ob hoc illi in dies, vt modò fit, cer-
 uiciferos euaserunt? Num inde quotidie suorum

*Nabucho-
donozor rex
Babylonicus.
Dan. 4.*

Notandum.

scelerum accreuit immanitas? Num hinc obdura-
 ti Pharaonis in morem, suis criminibus alia quæ-
 libet innumera cumulârunt crimina, flagitium
 flagitio adaugentes? Neutiquam profectò, quem-
 admodum habitis exemplis plus satis perspi-
 cuum est. Quin potius (vt dixi) simlârque di-
 uinam in se senserunt deflagrare vindictam, & à
 summo iudice corripì, mox tanquam libero pa-
 tre progeniti, salutarem disciplinam æquo ani-
 mo suscipientes, cuncti sui facinoris ducti sunt
 pœnitundine: nihil non agentes interim, quo diui-
 nam illam in se defœuientem iram aut lenirent,
 aut prorsus sedarent. Nunc verò quorumcunque
 videas, qui à via sua sinistra deflectat, pedémque
 referat, & ad Deum conuertatur, quò viuere pos-
 sit? Etiam si miranda prodigia quotidie, totum or-
 bem territantia, nascerentur? Etiam si assiduo to-
 nitru stridente, aut torquète fulgure, cœlũ ipsum
 ruere videretur, aut ferri in præceps? Aut si volēs
 De⁹ parcere cœlicę machine, lapidibus, sulphure,
 aut sanguine plueret? Si denique procellosa qua-
 dam tempestate, non minimam stragem in or-
 bem inueheret? Quid enim? Nūquid non hæc ali-
 quādo cōspecta fuere? & propter hominum sce-
 lera, quædam eorum singulis ferè annis fieri cōs-
 picimus? Ecquem tamen eam ob rem à sua nequi-
 tia, à suo scelere, à sua stultitia resilire, aut resipis-
 cere videas? Vsq̄e adeo stipites & plumbei, iner-
 tes & stolidi, inconsulti & excordes sunt huius se-
 culi homines, & somniis quibusdam immerfi, vt
 vix ad Stentoris vocem (vt est in prouerbio) vi-

*Eriscorum
 correctio, &
 bi senserunt
 se à deo af-
 figi.*

*Duuitia hu-
 ius seculi
 mortalium.*

deantur experrecturi. Sed & consentanea quaedam libidine, & vlronei in mortem labentes, illud Horatianū, quasi pro Lydia regula, qua suam vitā & metiatur, & explorēt, mihi amplecti videtur, quod in eorum cōtumeliā aliquādo protulit:

Nil moridibus arduum est:

Horatius.

Cælum ipsum petimus stultitia. Et item illud ex scola Afotorū deprōptū, quod plerique omnes, quorū deus venter est, dicere assolēt, dū alios secū in exitiū abducere conātes, aut à corrigēda in melius vita auocāt, aut eis tantā securitatē incātāt, vt citra vllā futuri sollicitudinē, Epicureorum instar molliter æuum trāfigant. Comedamus, inquit, & bibamus: cras enim moriemur. Nā, poëta teste,

*Qui fruitur pœna ferus est, legūmque videtur
Vindictam præstare sibi.*

Huius temporis epicureorum sententia.

Et item illud, Non est Deo curæ quid agant homines: nihil habet momenti nostra sollicitudo, quando deus (nolimus, velimus) hoc de nobis facturū est, quod semel statuit. Indéque adeò

I. Cor. 15.

Quid sit futurum cras, fuge querere: &

Horatius.

Quem fors dierum cumque dabit, lucro

Appone: nec dulces amores

Sperne, puer, neque tu choreas,

Donec viventi canities abest

Morosa.

Venite ergo (inquiunt) fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino precioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos tēporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescāt: nullum præ-

Sapientia.

tum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Et item reliqua, quæ sub eorum persona protulit Sapiens. Quo hominum genere, quid quæso deploratius? Quid Sardanapalo Assiriorum regi, mollitia, luxu, desidia, libidine, omni denique voluptate notissimo, æquè cõueniēs, & cõsentaneū? Is etenim humanis excedēs, suo in mausoleo inscribi mādauit hoc epigrammatum: *Ede, bibe, lude.* Et,

*Epigram-
matis Sar-
danapali.*

*Cum te mortalem nōris, præsentibus exple
Delicias animum: post mortem nulla voluptas.*

Quid rursus stultius, & brutis æquè conueniens? Stultus siquidem malo accepto, quanuis ferò, tamen aliquando sapit. Sapit & ictus piscator. Quum videlicet quam paulò antè præsentem

*Argumen-
tum à stul-
tis.
A brutis.*

minus animaduertebat virtutem, sublatam ex oculis mox inuidus quærit: quidvé valetudo det commodi, ægrotus post intelligit. Bruta verò (vt ait Marcus Tullius) tametsi tantum quantum sensu mouentur, ad id solum quod adest, quòdque præsens est, sese accommodent, paulum admodum sententia præteritum ac futurum: vitam nihilominus, corpusque duce natura tuentur, declinantque ea, que sibi nocitura videtur. Neminem verò mortalium existere, qui ita curet calamitates & dispendia, quæ nos quotidie erudiunt, stimulant, & ad Christianius conuersandum, quàm cum erroribus Gentilium teneremur, non medio cre calcar addunt, vt videlicet inde ad meliorem frugem quisque veniat, ac resipiscat: hoc certè quauis stultitia & infania stultius & infanius, tum & plusquam belluinum, meritò censendum est.

Quando-

Quandoquidē insanus habetur, qui nō vitat, cūm
 possit, precipitiū: & sanus videtur is, qui nullis ser
 monib⁹, imō nec verberib⁹ adduci potest, quātū-
 libet etiam incitamenti addideris, vt in melius pra
 uam commutet vitam? Est proprium stultitiæ, in-

3. Tuscul.

quit Marcus Tullius, aliorum vitia cernere, obli-
 uisci suorum. Vt aliquid auri, inquit Seneca, extra-
 hamus, terram peruertimus, vt summum bonum
 occupemus, scrutari pectus pigebit?

Vt corpus redimas, ferrum patieris, & igneis:
Arida nec sitiens ora letabis aqua.

Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?

Vt ingulenti homines, surgunt de nocte latrones:

Vt te ipsum serues, non expergisceris?

Cūm defaueirit conflagratio in proximum pa
 rietē, aut in domo aliqua obortum incendium, &
 podagricos, & claudos maturare fugam, vt am-
 burenti igne se veloces eximant, omnibus palam
 est. At cūm tantorum malorum strue & calami-
 tatum pyra, rotam natiuitatis nostræ iam inflam-
 matam à gehenna, quotidie succendi videamus:
 non solum ex tam cadescenti incendio ligna de-
 trahimus, quò ignem extinguamus: sed & eisdem
 aduētis, Babylonicā fornacem septuplò succē-
 dimus, quàm quondam succendi consueuerat.
 Nulla interim formidine perterriti, ne erumpens
 flamma incendat, quos repererit iuxta fornacem
 de Chaldaeis, hoc est, de dæmoniis huius seculi
 hominibus. Adeò audacter Deum prouocamus,
 diuitiasque bonitatis ipsius, ac patientiæ cōtem-
 nimus. Ignorantes interim quoniam eadem ipsa

Ab incen-
dio.

Iaco. 3.

Daniel. 3.

Chaldaea
Hebraicè
Chasāz, id
est, quasi
dæmones.
Ro. 2.

b

bonitas, ad pœnitentiam nos inuitat. Iuxta verò duritiam nostram, & cor impœnitēs, nobis vltro iram accersimus in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui dat, diuo Paulo autore, vnicuique secūdum opera eius: iis quidem qui in bono perseverantes quærent vitam æternam, glōriam, honorem, & incorruptionem: iis verò qui contentiosi sunt, & qui non acquiescūt veritati, credunt autem iniquitati, iram, & indignationem. Tribulatio siquidem, & angustia, in omnem animam operantis malum.

Absurda quorumdam admiratio, conque rentiū cur tantis quotidie afficimur calamitatibus, et miseris. Atqui nihilominus cūm hæc veris veriora esse nemo non sciat, audiūtur tamen plerique, qui nocenti quodam fascino mentis oculos obcæcatos habentes non vulgari teneantur admiratione (in Deum velut demurmurātes, qui inferat iram) vnde huic seculo tot prorepant calamitates, tot infortunia emergant: vnde tam sæua bellorum tempestas quotidie ingruat: vnde tam crebris incursibus tumultuetur vndique res Christiana: bonis omnibus tam frequenter exuamur: depellamur possessionibus: proterantur segetes: trucidentur agricolæ: exuratur oppida: cur fas versum sit atque nefas: & (vt verbis poetæ vtar)

Vergil. I. Georg.

*Tam multa scelerum facies, nec vllus aratro
Dignus honos: squallent abductis arua colonis:
Et curvæ rigidum falces curvantur in enses.
Hinc mouet Eufrates, illinc Germania bellum.
Vicina ruptis inter se legibus vrbes
Arma ferunt, scuit toto Mars impius orbe.*

Vnde rursus accidat, vt tot seculis extructæ flo-

rentissimę vrbes, vna subuertantur procella: alię
denique atque alię, terrę vasto, ac repentino hia-
tu subruantur. Postremò quamobrem suis limiti-
bus non cõtenti hostes Christiani nominis toties *Torres*
nos impetāt, tamque crebra incursione laceffant.
Quumque ferè iam totum orbem subegerint, ac
sibi vendicent, adhuc tamen tam auido animo in-
hient Christi substantiolę, vt interim cędibus, &
fanguine misceant omnia. Cur demum tam graui
tributorum, vectigalium, pẽsionum, decimarum,
quarumlibet denique angariarum sarcina prema-
mur. Adhęc cur nunc mater omnium tellus mi-
nus quàm olim fructuum, eorũque tenuium, &
nullo ferè dignorum pretio, suis cultoribus re-
pendat, quę quondam tanto cum fœnore redde-
bat quod acceperat. Quumque in flore spem ma-
ximam dederint, in fruge decipient: & cum pro-
duxerit illa ferè recõdẽdis in horreis, & apothecis
aptos, sic nũc graui imbre, nũc gelu, nũc grandine,
nunc cõstãti rubigine, & carbunculo viciantur:
aut certè fulmine tacti conflagrantur. Hęc, in-
quam, plerique huius miseri seculi homines cogi-
tant apud se, & mirantur, atque velut cum Deo
expostulant, qui hęc mala immittat, errantes vti-
que cum non probant ea suis flagitiis accidere.
Mihi profectò propemodum visi in erroneam
Epicuri sententiam incidere, qui (vt autor est La-
ctantius) diuinam prouidentiam cupiens tollere,
contendebat hoc futili argumento probare, Deũ
nihil omnino curare mortalia, inficiens solo de-
creto numinis regi omnia. Deus, aiebat ille, aut *Erronea
Epicuri
sententia*

*erga diuini-
nam pro-
uidentiã.*

vult tollere mala, & nõ potest. aut potest, & non vult: aut neque vult, neque potest: aut & vult, & potest. Si vult & non potest, imbecillis est, quod in Deum non cadit. Si potest, & nõ vult, inuidus, quod æquè alienum est à Deo. Si neque vult, neque potest, & inuidus, & imbecillis est, ideoque nec Deus. Si vult & potest, quod solum Deo cõuenit, vnde ergo mala? Aut cur illa nõ tollit? Hæc, inquam, meditantur apud se non rectè cum voluptuario illo Epicuro illi, qui hac tempestate de his quibus afficiuntur malis tantopere exposulãt. Sed perinde atque Epicurus, ij sua malitia excecati, diuina ignorant sacramenta: neque mercedem spectant cum iustitiã, tum iniustitiã. Deus enim, eodem Lactantio autore, potest quicquid vult, & tamen in illo nec inuidia, nec imbecillitas vlla. Potest igitur mala tollere, sed non vult, nec ideo tamen inuidus. Idcirco enim non tollit, quia & sapientiam homini tribuit, qua omnia imperio, ac ditioni suã subiugaret, secerneretque bona à malis: simulque quòd in eis plus boni, ac iucunditatis esset, quàm in malis molestiẽ: cuius alioqui ratio in sustinẽda, ac superãda malorũ acerbitate consistit. Quibus sanè forti, & inuincibili animo superatis, ac euictis sapientia, fit vt Deum intimius cognoscamus: à quo nimirum cum corripimur, arguimur, ne cum hoc mundo damnemur. Atque tandem per eam cognitionem, exercitationemque, non simulachrum boni, sed minime senescentem vitam, hoc est, immortalitatem assequamur, quod est ipsum verum, & summum

*Dnab^o de
causis
De^o a no-
bis mala
non tollit.*

1. Cor. II.

bonum. Ille etenim, qui solet mansuetis auxilio esse, humiliare autem peccatores vsque in terrā, *Psal. 146.*
 quique iustificatur semper in sermonibus suis, & *Psal. 50.*
 vincit cū indicatur, iustus utique, & seruans pro
 missorum, in hoc est totus, ut à Sara contumeliis, *Sara et*
 & verbis Agar afficiatur: quò aliquādo quæ *Agar alle*
 sit, se intimius agnoscat, summittatque ceruicem *gora.*
 haud grauatim, & māsuescat. Huic enim (ut Gene
 seos capite sextodecimo refert Moses) à domine
 suæ famulatio alienam facere cupienti, & ab ea,
 tanquam à domina agresti & dura, imperiosaque
 diffugienti obuius factus angelus, sic eam subdu-
 cta fronte compellat. Quid tibi est, ô Agar, Saræ
 ancilla? Quid tecum agitur? Quæ cū de domina
 sua exostularet, hoc tandem ab angelo responsi
 habuit. Regredere, ait, ad dominam tuam. Quam-
 obrem, inquit illa, ad eam reuerti mihi suades, a
 qua tantopere affligor, & excrucior? Nimirum
 quòd ad hoc te affligat (blandè respondet ange-
 lus) ut te ream merito, ut es, diiudices, & cognos-
 cas: quò postremò tua soboles, paterna hæredita-
 te, cum Iacob vitiorum strennuo supplantatore,
 fœliciter potiat: aliàs forsitan infœliciter, & in-
 decorè exhæredāda. Quæ sunt, inquit Paulus, per *Gala. 4.*
 allegoriā dicta, scripta autē propter nos, in quos *1. Cor. 10.*
 seculorum fines deuenerunt. Omnis enim disci- *Hebr. 12.*
 plina, eodem teste Apostolo, in præsentem quidem
 videtur non esse gaudiij, sed mœroris: postea au-
 tem fructum pacatissimum iustitiæ reddet exer-
 citatis per eam. His quidem verbis liquidò com-
 mōstrans, Deum nobiscum perinde agere, atque

prudēs, & generosa domina agit cū ancilla sua ceruicosa: aut pater cordatus cum filio immorigero, cuius alioqui partes sunt, vel præcipuè filiū corripere, vbi deliquerit. Quis enim filius, quē nō corripit pater? Et item: Qui diligit filium, assiduat illi flagella. Quare? Vt lateatur, inquisissimo suo. Quòdque, teste Seneca, vitia transmittat ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. Vnde ethnicus quidā, Metellus Numidicus nomine, dicebat, Deum immortalem plurimū posse, sed non plus velle debere nobis, quām parētes. Atqui parentes, si pergunt liberi errare, bonis exhæredāt. Quid ergo nos à Deo immortali diutius expectemus, nisi malis rationibus finē facimus? Deus siquidē (vt idē Seneca ait, libello, cuius titulus est, Quare bonis viris multa mala accidunt, cū sit providētia) homines pro liberis habet: sed corruptos, & vitiosos, luxuriosē, ac delicatē patitur viuere, quia non putat emēdatione sua dignos. Bonos autem, quos diligit, castigat sæpius, & assiduīs laboribus ad vsum virtutis exercet, nec eos caducis, ac mortalibus bonis corrumpi, ac deprauari finit. Vnde nemini mirū debet videri, si pro nostris sæpe delictis castigamur à Domino, imò verò cū vexamur, ac premimur, tū maximè gratias agamus indulgentissimo patri necesse est, quòd corruptelam nostram non patitur longius procedere, sed plagis, ac verberibus emendat. Propositum (inquit alibi) optimi viri, & ingētis animi est, tandiu ferre ingratum, donec feceris gratum. Ex quo intelligimus, esse nos Deo curæ, quibus quoniam peccamus, irascitur. Nā cū posset po-

Pro. 3.

Eccle. 39.

Seneca.

*Metelli
Numidi-
ei dictum.*

Seneca.

Lactanti.

pulo suo & opes, & regna largiri, sicut dederat antè Iudæis, quorū nos successores, & posteri sumus: idcirco cum voluit sub aliena ditione, atque imperio degere, ne rerum prosperarū fœlicitate corruptus, in luxuriā laberetur, ac Dei præcepta contemnæret, sicut illi maiores nostri, qui sæpe terrenis, ac fragilibus his bonis eneruati, aberrauerunt à disciplina, & legis vincula ruperūt. Prouidit ergo, quatenus cultoribus suis præstaret quietem, si mandata seruassent, & tamen eos emēdaret, si præceptis non obtemperassent. Itaque ne tam corrumperentur otio, quàm patres eorum licentia, premi eos voluit ab iis, in quorum manibus eos collocavit, vt & labentes confirmet, & corruptos ad fortitudinem reparet, & fidos experiatur, ac tentet, donec pressuræ verberibus defluentem corrigat disciplinam. Hæc ex Lactatio, libro de iustitia, capite 23. Quapropter, si, autore Philosopho, præmiis prouocandi sunt boni ad virtutes, mali pœna, insanabiles autem sunt exterminandi: quod nimirum (diuo Bernardo teste) impunitas sit incuriæ soboles, insolētiæ mater, radix impudiciæ, transgressionum nutritrix: sed & qui vetat peccare quum possit, iubeat: & autore Seneca, consueta vitia seramus, nisi reprehendamus: cur itidem mirum cuiquam videri debet, si eodē pacto Deus ipse nobiscū agat? Si qui sua lege cautum sancitumque voluit, pro mensura delicti, fieri & plagarum modum: nobis similiter, qui tot peccatis sumus obnoxij, quæ iusto iudicio mereamur, vtputa, tribulationem, iram, & anxietatem,

Aristoteles.

Bernardus.

Deut. 25.

pari mensura, aut (vt conuenit) cumlatiore immittat? Si cum oportunitas necessariæ reprehensionis emergit, malè meritos malè perdat, & vindicet? Si denique in obfirmatos, duros, & ceruicaces, asperiori quodam castigationis genere utatur: in simplices verò, & minus malos, paulò mitius agat, & in utrosque multò lenius, quàm addeceat tantam, qua hac tempestate quamplurimi tenentur occupati, inclementiam, duritiem, & cor pœnitere nescium? Impij siquidem, auctore Sapiente, secundum quæ cogitauerunt, correctionem habebunt, qui utique neglexerunt iustū, & à domino recesserunt: à quo nimirum omnis sapientia (qua omnes affatim impartitur, nec opprobrat, vt est autor diuus Iacobus) manat, & est ante æuum. At qui (ait) sapientiam, & disciplinam abiicit, infœlix est, & vacua spes illius, & labores sine fructu, & inutilia opera.

Sapient. 3.

Iaco. 1.

A charitate argumentum.

Præterea quemadmodum concordia res parue crescunt, & discordia maximæ dilabuntur: ita accrescente feruida charitate, rationes pariter charitatis (à qua sanè proficiscitur quicquid est boni in rebus naturæ) subolescere necesse est. Dilabente autem ea, & refrigescente, dilabi & has oportet: aboleri insuper, & deflorescere virtutis amorem, ac totius pietatis robur, atque firmamētum. Si tuo pectore virtutes inserueris, illius vitia spontè decedent: si vitia exemeris, virtutes vltro subibunt. Succumbunt, inquit Seneca, vitia virtutibus, si illa concitò odisse properaueris. Sic enim bonorum ac malorum constituta ratio est, vt se in-

uicē semper oppugnent, semper expellant. Vnde contigit, autore Hermete Trismegisto, in multis remanere malitiam defectu prudentiæ, ac scientiæ rerum omnium quæ sunt. Ex intellectu enim religionis diuinæ, qua constituta sunt omnia, contemptus, in deliquitque nascitur vitiorum totius mundi. Perseuerante autem imperitia, atque inscitia, vitia omnia conualescunt, vulnerantque animam insanabilibus vitijs: quæ eisdem infecta, atque vitiata, quasi venenis intumescit, nisi eorum, quorū animarum disciplina, & intellectus, summa curatio est. hæc ille. Mala itaque quò parent latius, hoc plus adferunt, secumque trahunt calamitatis, & miseriæ. Atq; hinc ab his, quæ naturâ sunt corruptelæ obnoxia, deducamus exemplum. Quæ sanè nonne corrumpi necesse est, vbi eorum habuerit, languerit aut defecerit vigor? Nonne ligni, ferrique duritiem corrumpit caries, & rubigo, cum vsu alterno carent, aut à proprio deficiunt exercitio? Secus, ferrum splendere consuevit, dum nullo torpescit otio. Instrumenta cessant, inquit Seneca, nisi illa in opus suum artifex mouerit. Quid lanam lædit nisi sitis, ac tineæ, cum arcæ interclusa ergastulo, nulli adaptatur vsui? Rursus quid acescit, & in deterius permutat vini fragrantiam, præterquam liquoris alicuius insipida perfusio? Quid item mellis dulcedinem, quàm amaritudo, inficit, & vitiat? infelix lolium segetibus officit: grando & carbunculus vineæ nocet: virgulta, ceteraque plantaria locustarum, & bruchorum expediti exercitus depopulantur, ac vastant. Aliis

*Hermes
Trismegistus.*

*A rebus
corruptio-
ni obnox-
iis.*

denique atque aliis corporibus inest aliquid corrupte, qua eorum species, robur, & vigor quippiam patiantur detrimenti, ac labascant si à propria vi naturæ deficient. Nihil nempe tam firmum, stabile, aut solidū, cui periculum non sit ab inualido. Mortalibus autē huius seculi ceterum nihil ferè sani supersit, pietas, fidēsque penes eos modò delitiis, ac situ, modò officij inscitia torpeat, & velut intermortua iaceat, charitas neglecta, in earumque locum subierint inquilina impietas, perfidia, impudicitia: superbia insuper (vt verbis diui Hieronimi vtar) libertatis loco ducatur, adulatio pro humilitate suscipiatur, malitiam denique prudentiæ loco amplectetur quisque: quis non merito dicat, quin illi in morem operę longa intercapedine quiescentis, minus habeant sensus ad virtutem exercitatos? Sicque tandem tot rerum incommoda, illos vndecunque excruciantia, eis à Deo iure immittantur? adeò vt neque per suum ipsorum scelus, eum patiantur iracunda ponere fulmina? Si, quoniam ipsorum peccata (vt est in diui Ioannis Apocalipsi) peruenerunt vsque ad cælum, recordans itidem Dominus iniquitatum ipsorum, reddat eis, & duplicet duplicia, secundū sua ipsorum opera? Et quantum glorificauerunt se in deliciis peccatorum suorum, tantumdem det illis tormenti, & luctus? Veniant denique vna die plage eorum, mors, & luctus, & fames? Quandoquidem enim fortis est Dominus, qui eos diiudicat. Proinde hactenus sanæ mentis nemo erit, arbitrator, qui his ad calculos reuocatis, possit ambi-

Hebr. 5.

Apo. 18.

gere, eas calamitates, quas hoc tempore sufferimus, nostra promereri peccamina: quodque sic extra disciplinam sumus (cuius participes facti sunt nostri maiores) in nos, ceu adulteros, tā acri vindicta vlciscatur ille. Nec adhuc nihilominus tantisper inde moueamur, vt à prauitate, & cordis nostri duritia resilientes, ad eum reuertamur: qui tāquam morigeris filiis, paterna quadam beneuolentia & alacritate se nobis propitius offert, & clemens. Quò fit, vt clamet *Isaias*: Quoniam, inquit, populus non est reuersus ad percutientem se, & Dominum exercituum nō requisierūt, ideo in omnibus his non est auersus furor Domini, sed manus eius extēta. Quandoquidem nunquid nō (*ait vir ille rectus Iob*) perditio est iniquo, & alienatio Dei operantibus iniustitiā? Nōne ipse cōsiderat vias nostras, & cūctos gressus nostros dinumerat? Si ambulauit, inquit, in vanitate, & festinauit in dolo pes meus, appendet me in statera iusta, vt sciat Deus simplicitatem meam. Si declinauit gressus meus de via, & secutus est oculus meus cor meum: & si in manibus meis adhæsit macula, serā, & alius comedet, & progenies mea eradicabitur. Cui sententiæ suffragatur & *Ozee* propheta, cū ait: Perditio tua, ō Israel, ex te est. Quod veteri lege luculentissimè aperit ille, cū Israelē & commonefacit, & ipsius, nostræque sub eius typo, prauæ libidini minatur, in hęc verba. Si præceptis meis obedieritis, tribuam vobis, congruis temporibus, pluuiam volūtariam. Terra gignet germen suum, & pomis arbores redunda-

*Hebr. 12.**Isa. 9.**Iob 37.**Ozee 13.**Leuit. 26.*
perditio
nostra ex
nobisipsis.

bunt. Apprehendet messium tritura vindemiam: contra vindemia occupabit sementem. Panibus faturabimini, citra a quoquam incussum pauorem, terram vestram placida pace incolentes. E regione, si mandata mea spreueritis, pactum quod vobiscum pepigi ad irritum perducentes; visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui oculos vestros conficiat. Frustra seretis semetem, ab hostibus mox deuorandam. Auerfabor vos, ut corruatis coram hostibus vestris, & subiiciamini his qui vos oderunt: nemine etiam persequente fugientes. Quod certe conteram aliquando superbiam duritiam vestram. Ex quibus quidem verbis satis videre licet, quicquid patimur, id nos merito nostro pati: nostramque perditionem non aliunde, quam ex nobis ipsis proficisci.

*Veneranda
exhorta-
tio ad hu-
ius tempo-
ris munitio-
natores.*

Discutiat itaque se iam quisque, qui velut Deo obmurmurans, se nescire astruit, unde tot nobis quotidie suppullulant rerum calamitates, & infortunia, si diuinis obtineret edictis, an non: ex quorum alioqui vel contemptu, vel adimplerione, quicquid mali patimur, aut nanciscimur boni emergit, quemadmodum ex prehabitis sententiis animaduertere est: & illic ceu in speculo contempletur, & agnoscat se earum rerum aut indentem, iustum denique aut iniustum, pium aut impium. Hac enim ex lege diuina, ad nostram sane conditionem scripta, depropta sunt, indubitata res est: nullo tropo, nulla metaphora, nulla catachresi addeò inuoluta, quò minus intelligas. Hinc ergo se quisque exploret, ac liberrimè conscientiam di-

scutiat, & examinet, quò se intimè agnoscat tan-
 torum malorum, de quibus conqueritur, fontem,
 aut infontem: iustum denique, aut iniustum. Si se
 iustum, hoc est (vt hîc accipio) edictis diuinis, pro
 humane fragilitatis captu, obtēperantem repere-
 rit, reperērit similiter & harum calamitatum nos
 in dies laceissentium immunē. Indēque adeò sum-
 mo rerum iudici gratias agat, per quem ei conti-
 git, vt fide perductus sit in gratiam hanc, in qua
 frat, & gloriatur in spe gloria filiorū Dei. Nec id
 solūm, sed gloriatur in afflictionibus, quas ob pec-
 cata aliena perpetitur: non utique inscius quòd
 afflictio patientiam parit, patientia verò proba-
 tionem, probatio autem spem: iuxta illud Psalmo
 graphi: Multe tribulationes iustorū: sed de omni-
 bus his liberabit eos dominus. Ad postremum
 summis votis Deū efflagitet, vt in eo proposito
 perseueret sc̄elix, quò spes etiā non pudefaciat.
 Sin secus res habet, vt plus satis perspicuū est, vt
 quid tanta tragœdia transgressori? Si dixerimus,
 inquit Ioannes, quòd peccatum non habemus,
 ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.
 Quis est enim homo iustus in terra, qui faciat bo-
 num, & non peccet? Quis potest dicere, Mūdum
 est cor meum, purus sum a peccato? Quis est ho-
 mo, vt immaculatus sit, & vt iustus appareat na-
 tus de muliere? Ecce video sanctos Dei, nemo im-
 mutabilis. Perit enim sanctus de terra, & rectus
 in hominibus non est: & te purum & harum ca-
 lamitatum indemnē reputabis, qui tot scates sce-
 leribus? Si iustus, inquit Salomon, in terra recipit,

Rom. 5.
 Probat
 nos in ista
 miseriis his
 calamita-
 tibus affici.

Ro. 11.

1. Ioan. 1.

Eccle. 7.

Pro. 20.

Iob. 15.

Mich. 7.

Pror. 17.
1. Pet. 4.

Sapic. 19.

*Elegans
antube-
sis.*

Eccle. 7.

2. Par. 15.

quãtò magis impius, & peccator? Et diuus Petrus
prioti Canonica, Si vix iustus saluabitur, hoc est,
variis multiplicibúsq; malis, & periculis exerce
tur, vt ab illis saluus non fiat: impius & peccator
vbi parebunt? Vnde alibi sic loquitur Sapiens: Im-
piis vsque in nouissimum, sine misericordia, ira
superuenit. Ducit nempe illos ad hunc finem di-
gna necessitas, vt eorum quæ illis accidunt com-
memoratione amittant, & quæ desunt tormētis,
repleat punitio: mortē vtique illi nouā inuenien-
tes. Malorū enim amatores digni sunt morte, vt
pote qui Dei laudem, & benedictionē effugiunt.
Atqui si Deus impiis, & iniustis non succenseat,
nec pios illum iustosque diligere, fatēdum est. In
rebus siquidem ex diametro pugnantibus, aut in
vtranque partem moueri necesse est, aut in neu-
tram. Itaque qui bonos diligit (vt verbis Lactan-
tij vtar) & malos odit: & qui malos non odit, nec
bonos diligit: quia & diligere bonos, ex odio ma-
lorum prouenit: & malos odisse, ex bonorū cha-
ritate proficiscitur. Nemo est enim qui amet vi-
tam sine odio mortis: nec qui appetat lucem, nisi
qui tenebras fugiat. Adeo naturā ista connexa
sunt, vt alterum sine altero fieri nequeat. Vnde
Ecclesiasticus, Noli, inquit, facere mala, & te non
apprehendent. Discede ab iniquitate, & deficient
mala abs te. Rursus Azarias propheta, in libris Pa-
ralipomenon, regi Asa, omnique Iuda, & Benia-
min in hāc sententiā dicebat: Dominus vobiscum,
quia fuistis cū eo. Si enim eū quæsieritis, inuenie-
tis: si autē dereliqueritis, derelinquet vos. Porro

(vt rem exemplo comprobem) si quis paterfamilias duos seruos dedititios habeat in sua familia, quorum alter cordatus & probus, alter vecors & improbus sit: num ambos odio, aut beneficiis, & honore prosequetur, & cumulabit? Minimè gentium, imò verò probum amicè alloquetur, & cōpluribus beneficijs donabit: suæ denique domui ac familiæ præficiet. Improbū contrā, ceū durū & peruicacē verberibus, nuditate, fame, siti, carcere, aliis denique atq; aliis angustiis domabit, & cicuturabit, sic illius puniens vesaniam. Quò tādē hic cæteris sit exemplo ad minimè peccandum: ille ad promerendum: vt alios metus in officio contineat, honor alios ad decus prouocet. Id autem liquidò constat ex euangelica illa seruorum parabola, quam diuus Lucas recēset, euangelij sui capite decimo nono. Quemadmodum itaque is qui diligit, confert bona in eos quos diligit, cōtrā mala irrogat iis, quos odio prosequitur: haud secus etiam existima, nobiscum Deum nostrum agere. Nam cū, teste Sapiente, sit illi inuisus impius, & impietas eius: & in Deuteronomio abominetur Dominus, & auersetur omnem iniustitiam, qua potrò tantopere tenentur obnoxij huius tempestatis homines, vt iniustus propemodum esset habēdus is, cui quotidie occinitur, Iustus Dominus & iustitiam diligit, æquitatem cernit vultus eius: nisi vicissim, vt merentur, mala eis inferret: quæ tandem malis & iniustis tanta fiducia, vt perinde quasi iusti sint, & iniustus ille qui inferat iram, cælum terre miscere non vereantur, quæ fiat, vt tot

*Ab exemplo
paterfamilias,*

*Sapient. 14.
Deut. 25.*

Psal. 10.

Chryso-
stomus in
Epist. 2.
ad Thim.
cap. 3.

quotidie, tantisque iactentur rerum anxietatibus, & incommodis? Atqui, vel Ethnico quodam auctore, nec domus, nec respublica stare potest, si in ea nec rectè factis premia extent vlla, nec supplicia peccatis. Sed & diuo auctore Chrysofomo, si nullus malus supplicio afficeretur, nemo putaret Deo humanarum rerum curam imminere. Si omnes punirentur, nullus resurrectionem speraret futuram, quòd quasi merces hinc omnibus redderetur. Idcirco hinc punit quosdam, plerosque non punit: Ideo hinc premuntur iusti, quia peregrini & aduenæ sunt, atque in aliena patria viuunt. Iusti ergo probationis causa hæc tolerant. Peccatores verò etsi quid aliquando patiantur, huiusmodi peccatorum pœnas expendunt. Vtraque autem pro nostra vtilitate molitur Deus, nihil odiens, aut auersans nos: sed curam nostri ac prouidentiam gerens.

Amos, 3.
Isaie, 45.

Eccle. 11.

Sed quid hoc tandem rei est? An hinc isti misfitatores cum Deo cõtendere, aut illum ad iustitiæ disceptationem prouocare nituntur? An ipsum iustitia non consummatum esse ambigunt? An malorum inuectorem putant, cum propheticum illud audiunt, Nõ est malum in ciuitate, quod nõ faciat Dominus? Aut illud Isaie, Ego Dominus, & non alter, formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans malum? Aut denique illud Ecclesiastici, Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt? An inquam ob hoc putant, æquum illum seruum iudicem, mala citra causam hominibus inuehere: quum id vel pri-
sci illi

sci illi Philosophi, qui paulum admodum diuinæ sapientiæ gustauerunt, prorsus inficiati sunt? Hinc Hermes ille Trismegistus, Deus profectò, inquit, extra culpam malorum à nobis causa venit, Nam mala bonis anteponim⁹. Et rursus in Æsculapio: Vnica Deo gloria, omnium constitutio est: atque id est velut corpus dei effector. Ab ipso profectò factore, nihil malum, nihilque turpe. Hæ siquidē passiones, sunt sequentes creata opera, quemadmodum es, rubigo, inanimata corpora limus. At neque faber ferrarius inducit rubiginem, neque inanimati corporis genitor cœnū, ac sordes: eodē modo nec Deus etiam malū. Generationis autē perseueratio, malum subreperere cogit, eaque de causa mutationem Deus rebus instituit, ceu quādam generationis ipsius purgationem. Et Æsculapius ad Ammonē regem: Dei enim est (inquit) bene facere: hominū, piē, sanctēq; colere: demōnum, vlcisci. Nam hominū facinora aut sunt error, aut audacia, aut necessitas, quam fatum appellant, aut ignorātia. Omnia hæc apud Deum in reprehensionem non incurrunt: sola impietas est obnoxia supplicio. Quam sententiam Plato ille diuinus, libro quem de legibus edidit, confirmat in hūc modum: Bonus est Deus. Et quidem Deus causa bonorum, malorum autem omnium, non causa. Et Aristoteles in Metaphisicis. In æternis non est malum, nec corruptio, nec peccatum. Et poëta.

*Numina nulla premunt, mortali vrgemur ab hoste
Mortales.*

c

*Hermes
Trismegis-
tus.*

Plato.

*Aristote-
les.*

*Vergil. 12.
Æne.*

Sed quid hisce riuis immoror, quum longè firmiorem habeamus Apostolicum propheticūque sermonem, ex quo ceu fonte omnis scientiæ & veritatis vberrimo, affatim hæc ipsa hauriamus? & velut lucerna in caliginoso loco splendè lucente has, quibus circunuallantur illi, retegimus tenebras? Nemo, inquit, cum tentatur, dicat se à Deo tentari. Deus enim intētator malorum est: ipse autem neminem tentat. Quod perinde est ac si diceret: Cū Deus suapte natura bonus sit, & malorū expers, malus esse non potest. Quò fit quidem, vt neminem tentet, hoc est, neminem

Iaco. 1.

*Concupis-
cētia fons
omnium
malorum.*

ad malum sollicitet. Quiddum? Vnusquisque, inquit, tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Deinde concupiscentia cūm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cūm consummatum fuerit, generat mortē. Porro quàm procul sit ab eo, qui Deus nō existit mortuorum, sed viuentium, hac item sententia probat Salomon:

Sapient. 1.

Quoniam, inquit, Deus mortem nō fecit, nec letatur in perditione viuorum. Creauit enim vt essent omnia, & vt salutem consequantur, fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est, & immortalis:

Psal. 93.

Psal. 109.

iniustitia autem mortis est acquisitio. Nunquid (ait regius Psalter) adheret tibi, o Deus, sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Et Moises in cantico: Deus fidelis, & absque vlla iniquitate: iustus, & rectus. Nemini etenim, teste Sapiente,

Dent. 32.

Eccl. 15.

te, mandauit impiè agere, & nemini dedit spatiū

peccandi : non enim concupiscit multitudinem filiorum fidelium & inutilium. At sanè cum impij huius tēporis homines, manibus & verbis eā ipsam iniustitiā, accersant, & estimātes illā amicā, defluāt (digni sunt enim morte, qui sunt ex parte illius) appropinquent denique vsque ad portas illius: adhæc domus illorum viæ sint inferi, penetrantes interiora mortis (quia teste Sapiente, in femita iustitiæ, vita: Iter autem deuium, ducit ad mortem) quis hinc non coniciat, nedum hebes, manare scaturiginem malorum omnium, quæ quotidie in vitam nostram effunduntur: nimirū ex ea cōcupiscentia, quæ militat in membris nostris? Vnde siquidem (idem ait Apostolus) bella, & lites in vobis? Nōne ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non potestis adipisci. Litigatis, & belligeratis: non habetis, propterea quòd non postulatis. Peritis, & non accipitis, eo quòd malè petatis, vt in concupiscētiis vestris infumatis. Adulteri, nescitis quòd amicitia huius mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur.

Ex his itaque sententiis perspicuum est, illos non parum allucinari, qui quæ in dies tolerant, & patiuntur, in Deum tanquam iniquarum rerū autorem, suo murmure retorquere videntur, quum è diuerso ex suis sceleribus, quorum sunt immemores, ea solūm proueniant: à patre verò lumine, omne datum optimum, & omne donū per-

c ij

*Psal. 106.**Prov. 7.**Iaco. 4.**Amicitia mundi, est Deo inimicitia.**Iaco. 1.*

Isa. 50.

fectum descendat. Alioqui, quis (inquit ille per
Isaiam) liber est repudij matris vestrae, quo dimisi
eam? Aut quis est creditor meus, cui vendidi vos?
Nullus sane. Quid ergo? Ecce (ait) in iniquitati-
bus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris di-
misi matrem vestram: quia veni, & non eram vir,
haud dubie qui faceret bonum: vocavi, & non e-
rat qui audiret. Nunquid etenim abbreviata, &
paruula facta est manus mea, vt non possim redi-
mere? aut non est in me virtus ad liberandum? Au-
det item Isaias. Ecce, inquit, non est abbreviata ma-
nus domini, vt saluare nequeat: neque aggraua-
ta est auris eius, vt non exaudiat: sed iniquitates
vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum:

Isa. 59.

& peccata vestra absconderunt faciem eius a vo-
bis, ne exaudiret. Quinetiam (inquit Ieremias)
prohibitae sunt stillae pluuiarum, & serotinus im-
ber non fuit: ob id videlicet, quod cum frons mu-
lieris meretricis facta sit vobis, nolitis erubescere.

*Peccata
nostra nos
a Deo se-
iungunt.
Ierem. 3.
Ibidem 2.*

Quid ergo vultis mecum iudicio contendere, di-
cit Dominus, & nitimini bonam ostendere viam
vestram, ad querendum dilectionem? Omnes de-
reliquistis me, dicit Dominus, frustra percussi filios
vestros, disciplinam non receperunt. Deuorauit
gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator.
Insuper malitias vestras docuisti vias tuas, &
in oris vestimentorum tuorum, iuuetus est sanguis
animarum pauperum, & innocentium. Et dixisti:
Absque peccato, & innocens ego sum: propterea
auertatur furor tuus a me. At ego iudicio contem-
dam tecum, eo quod dixeris, Non peccaui: & item

reliqua quæ illic habentur. Vbi quidem ostendit propheta quicquid patimur, id nostra peccata iure mereri. dignèq; cōtingere vt die ac nocte grauetur super nos manus Domini: affligamur denique, & humiliemur nimis, rugiētes à gemitu cordis nostri. Quia, eodē teste Psalmographo, multa flagella debentur peccatori: sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. Vis rursus proferam & alium testem nō minus fidelem, qui tuam vesaniam, crassamq; ignorantiam, imò certam malitiam, imò nequitiam, & cor impœnitēs in præceptis deiiciat: quò tandem in ore duorum, triū ve fide dignor testiū, stet omne verbū? Accede huc Osee propheta, exili in medium, clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocē tuā: nuncia populo huic in diuina præscripta agēti, peccata sua: peruicaces huius infidelis, & in Deum mulsitatis generationis mēres, malleo spirit⁹ cōtūde, quæ se mundam astruit, & nō est, se à nequitia & corruptelis alienā putat, sed fallitur. Audite, inquit, sermonem Domini: Quia iudicium Domini est aduersus incolas terræ, eò quòd neque misericordia neque agnitio Dei sit super terram: sed execratio, & mēdaciū, & cædes, & furtum, & adulterium inūdauerint, sanguisq; sanguinem tetigerit. Quæ omnia ne putares diuinam non subsecuturā vindictam, Propter hoc, inquit, lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea. Hanc sententiā diuus interpretans Cyprianus tractatu primo in Demetriū: Ecce, inquit, Deū indignari ait propheta, & in incolas terræ irasci, eo quòd nō agnosca-

Psal. 31.

Psal. 37.

Deut. 17.

Osee 4.

Cyprian⁹.

tur in terris, nec timeatur: indēque adeo illos in-
 crepare ob mendaciorū, libidinū, fraudū, crudeli-
 tatum, scēnorū, blasphemiarū, impietatum, hære-
 sum denique passim grassantia scelera: quem ta-
 men cernas inde ad vitę prioris pœnitentiã con-
 uerti: indignantur nihilominus, molestōque feri-
 mus animo, Deū nobis irasci, quasi boni quippiã
 sceleratē & perditē viuēdo, iure mereamur: per-
 inde atque hæc omnia quę accidunt, non minora
 adhuc sint, & leuiora peccatis nostris. De sterili-
 tate, aut inopię magnitudine querimur: quasi ve-
 rò asperiores famem siccitas secū ferat, quàm a-
 uaritia. Aut maiore stragē mortalibus inferat fa-
 mes: aut ex cōcitatibus, exundantibusque fluminibus,
 aut denique ex cœlestibus corporibus parū cōmodē
 cōiūctis, plus incōmodi capiatur, quàm ex rapaci-
 tate. Quum nimirum ita vbertatis magnitudinē
 perdat auaritię magnitudo: dēque acceptis prouē-
 tum incrementis, & prædiorum cumulis, flagran-
 tior vbique ardor acquirēdi increseat. Querimur
 insuper cœlū claudi imbribus, quū sic horrea pau-
 peribus claudatur in terris. Querimur minus quā
 olim fructuū à terra progigni, quum nostri solūm
 causa videre videamur à Deo donari. Querimur
 denique ex quibus rebus summa proficisci debet
 utilitas, ex eisdem extremā nasci pernitię, quū eā
 nobis accersamus vltronei, ac volentes. Pestē at-
 que luem indignabundi criminamur, quū omni
 peste vel lue exitialiora detegantur quotidie, vel
 etiam augeatur singulorum crimina, in eo quod
 nō solūm ex inopia laborantibus quicquā adhi-

*Auaritia
 omni sicca-
 tate, et ste-
 rilitate as-
 perior.*

*Siccitas, et
 alia tempo-
 rorum in-
 commoda
 ex paupe-
 rum negle-
 ctu.*

betur misericordie: sed (quod perniciosi⁹ est) eorum bonis & possessionibus, velut corui, quisque inhiet. A deo tatus, ac in dies magis ac magis inualefcens pestiũ terror, dare nequit innocẽtiã disciplinã: vt inter populũ frequenti strage moriẽtẽ vel consideret se aliquis esse mortaliẽ. Passim discurritur, rapitur, occupatur. Prẽdandi dissimulatio nulla, nulla cunctatio est. Quasi concessum sit, aut licitum, aut certẽ opportunum. Quasi ille qui rapit, damnũ non sentiret, si quid tale illi contingeret: ita à rapina nemo remittit animũ. Viarũ grassatoribus inest quid scelerũ verecũdiẽ, vastas solitudines, & loca abrupta deligunt sibi, quò sic delitescerent, suum illic exercent sceleris negotium. Auaritia verò nulla verecundia remoratur, quum palam seuiat, & ipsa sua tuta audacia, in fori luce abrupte cupiditatis arma prostituat.

Abi iam, & te hac mẽsura metire, diligenter perpendẽs, num nostra hac tempestate hęc locũ habeant, idque cõmunius, & idcirco detestabilius, quàm hĩc recẽsetur. Quẽ cum ita habere videris, dic tandẽ nos, earũ calamitatũ, quibus tantopere in dies afficimur, indẽnes esse, aut causam nescire, vnde suboriãtur. Quod quid quẽso aliud est, quàm eo morbi genere teneri, quod egris mali ac doloris sensum eripere tradũt medici? Quo sanẽ quãtò quisque grauius egrotat, tantò minus admittit opẽ medicantis. A quo profectò morbi genere, si tadẽ curari volum⁹, eã, q̃ oculos mẽtis nostrẽ excecãt, mẽbranã tãtis per detegam⁹ oportet, dũ quẽ in dies patimur rerum discrimina, nostris meritis

*Pestis.**Prædatio.**A viarum grassatoribus.**Phrenesis huius ætatis mortalium.*

accidere perpendentes, miremur potius, tam leui
 misericordia nobiscum hucusque Deū nostrum
 egisse, vt iam olim ad suum imperium tot scelerū
 agmine grauatos ima tellus non absorpserit,
 & infernus non deglutierit viuentes, cum sedi-
 tiosorum illorum hominum turba Chore, Da-
 than, & Abiron. Dicamúsque cum Propheta,
 Misericordia Domini, quod non sumus con-
 sumpti nos: non enim defecerunt miserationes
 eius. Et cum ter maximo illo Gentium doctore
 Paulo: Fidelis Deus, qui hactenus non passus est
 nos tentari supra quàm potuimus, sed fecit etiam
 cum tentatione prouentum, vt valeremus eius
 iram in nos concitatam sustinere. Quia, vt rex
 ille scelestus Manasses ob sua facinora graui fer-
 ri pondere pressus dicebat, Quamuis insultenta-
 bilis sit ira diuina in peccatores, immensa tamen
 est, & inuestigabilis misericordia promissionis
 sue. Et, vt dicit Dauid, Altissimus Dominus super
 omnem terram, longanimis quoque, & multū mi-
 sericors, pœnitens denique super malitiam homi-
 num: eorūque potissimū, qui ei promptè fle-
 ctunt genua cordis sui. Quia non in perpetuum
 irascetur, neque in aeternum comminabitur. At-
 qui non adhuc secundum peccata nostra fecit no-
 bis, neque secundum iniquitates nostras retri-
 buit nobis. Quoniam secundum altitudinem cœ-
 li à terrā corroborauit misericordiam suam su-
 per timentes se. Et Ieremias, Bonus, inquit, Do-
 minus sperantibus in eum, animę quęrenti illum.
 Quia si quis se abiecerit, illius miserebitur, secun-

Ibr. 3.

I. Cor. 10.

2. Para. 36

Psal. 96.

Ibr. 3.

dum multitudinem misericordiarū suarum. Quid ergo (ait) murmuravit homo viuens, vir pro peccatis suis? Scrutetur potius quisque vias suas, & querat, ac reuertatur ad Dominū. Leuet ad eū cor suū cū manibus in cælos, donec illius misereatur, dicēs: Non iniquè egimus, & te ad iracundiā prouocauimus, idcirco ipse inexorabilis es. Opposui tibi nubem, ne nostra transeat oratio. At nunc miserere nostri Domine, quia multum repleti sumus despectione, & opprobrio. Ea sunt profecto, quæ (si veri christiani essemus) exequi par esset, & congruum, vt nimirum morbum nostrum agnoscentes, salutaris medelæ remedia per Christum à Deo supremo rerum moderatore efflagitemus humiles: non verò vt eum iniustitię propemodum argueremus tumidi, cū pro merito scelus nostrum variis afflictionibus expiat. In hæc si pro virium conatu incumberemus, haud credere dignum est, quin auditam nobis idemdem faceret misericordiam suam, notamque faceret viam in qua ambularem: doceret denique facere voluntatem suam, & eriperet nos de inimicis nostris. Sed & Spiritus suus bonus nos tandem deduceret in terram rectam, & propter nomen suum viuificaret nos in æquitate sua, educens de tribulatione animā nostram, & in misericordia sua disperdens omnes inimicos nostros, sic tandem illius serui effecti.

Verū enim verò quoniam huius tēporis homines mihi videntur his nihil, aut parum moueri, sed suis tantum vitis palpum obtrudere: eā ob rē

*Psal. 122.
Psal. 102.*

Psal. 142.

Operis dimissio, vbi causa red- ditur, quare sit hoc opus ag- gressus.

Incessit mihi cupido, quatuor potissimum elicere
 causas, quas patefaciam ex his, quæ antè fufius &
 indiscriminatim aperuimus: quibus eas calamita-
 tes, quas quotidie sufferimus, nō rerū euentu, aut
 fortuitō (vt quidā existimant) sed ipsorum pecca-
 tis metiendas esse, patefcatur. Et id quidē imprimis,
 quò eorum absurde cōquestioni, ne dicam impie-
 amentie ceu antidoto quopiā succursum sit, & sa-
 tisfactum. Tum quò tantorum malorum miserē-
 da imagine audientiū, legentiūque hoc quātu-
 lūcunque est operis, pectoribus inserta: suæ etiā
 tandem prioris vitæ emendandę cupiditatem in-
 generem: vt hinc possint illi aliquādo, Deo opt.
 max. auxiliāte, ad meliora, salubriorāq; cōsilia re-
 uocari. Tū deniq; ego, q ad publicā orbis Christia-
 ni calamitatē, & in dies magis ac magis inualescēs
 dispēdiū ingemisco (vt est ingenui, & Christiana
 philosophia imbuti pectoris) grassanti huic latius
 malo præsentaneum pro virili remediū, ceu va-
 lidissimo & periclitāti morbo qualecunque phar-
 macū, adferam: quò si malū funditus hominum
 pectori adimi non possit, certē vel leniatur. Ceter-
 rum cuiuslibet causę extremū colophonem impo-
 siturus, ostendā diuinarū scripturarū testimonio,
 hæc omnia, signa esse, totius orbis occasum haud
 procul abesse significantia. Non tamē quasi Py-
 thius Apollo (cuius oracula certissima, & maximè
 veridica apud præscos censebantur) certa vt sint,
 & fixa prorsus quæ dixero: sed vt homunculus
 vnus è multis probabilia, diuinarū scripturarum
 coniectura, insequens. Ultra enim, circa hæc, quò

progrediar, quàm vt verisimilia videam, non habeo, cum sciat solus ille qui & percipi ea temporum momenta nostrum non esse profitetur, quæ pater suus posuisset in sua solius potestate. Sed & cum Lactantio non tam arrogantes sumus, vt comprehensam nostro ingenio veritatem gloriamur: sed doctrinam Dei tantum sequimur, qui scire solus potest, & reuelare secreta.

Vna ergo, qua in nos diuinam iram concitamus causa, oboritur ex detestanda, effrenique Deum deierandi assiduitate, simul & impunitate.

Altera, ex sacre Dei ecclesie quorundam huius seculi pastorum damnanda auaritia, cuiusque suarum neglectu.

Tertia, ex charitatis (quæ finis legis euangelicæ dicitur) contemptu, cum sui cuiusque admiratione nimia.

Quarta, ex virulentarum hæreseon, nunc vbi que gliscentium, sibilanti rabie, fidem catholicam furo prauitatis maculante.

Quarum quidem causarum, quantum quamque detestetur, & quàm horreda prosequatur vincta, rerum ille omnium vel vnicus arbiter, per prophetam suum Amos luculenter demonstrat, dum quibusdam methonimiis, octo populos quatuor grauisimis sceleribus obnoxios taxat: nec eos quidem se ad pœnitentiam recepturum, nec quicquam impensurum misericordiar, sed scelerum ultore igne prorsum consumendos denunciat. Eas porrò in fine cuiusque causæ, sum rursus explicaturus, Nunc à prima auspicemur,

Actu. 1.

Quatuor
causæ ea-
rum cala-
mitatum-
quas quo-
tidie per-
ferimus.

Amos, 1.
2.